

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ

Πλαίσιο και στόχος της μελέτης

Η μελέτη «Εκτίμηση της πιθανής μελλοντικής χρήσης των Χρηματοδοτικών Εργαλείων (ΧΕ) στον αγροτικό τομέα της Ελλάδας για την περίοδο προγραμματισμού 2014–2020», εκπονήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 37.2 του Καν. (ΕΕ) 1303/2013.

Στόχος της ήταν να καταδείξει τις αδυναμίες λειτουργίας των αγορών ή την έλλειψη επενδύσεων και το εκτιμώμενο επίπεδο των δημόσιων επενδυτικών αναγκών στον αγροδιατροφικό τομέα, να υπολογίσει το ύψος του χρηματοδοτικού κενού και να προτείνει τα κατάλληλα χρηματοδοτικά εργαλεία για την κάλυψή του.

Για τη διεξαγωγή της μελέτης αυτής επιλέχθηκαν οι μέθοδοι της έρευνας γραφείου, των συνεντεύξεων, των ομάδων εστίασης και ερωτηματολογίων (στάλθηκαν ερωτηματολόγια σε παραγωγούς και μεταποιητικές επιχειρήσεις τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για την εκτίμηση της προσφοράς και της ζήτησης της χρηματοδότησης και ανταποκρίθηκαν 276 γεωργοί και 213 μεταποιητικές επιχειρήσεις). Οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν από τις παραπάνω μεθόδους διασταυρώθηκαν μεταξύ τους για την αξιοπιστία των ευρημάτων.

Ζήτηση και προσφορά χρηματοδότησης

Αναφορικά με τη ζήτηση για χρηματοδότηση, ένας μεγάλος αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων δε μπορεί να χρηματοδοτηθεί ή έχει πολύ περιορισμένη πρόσβαση στη τραπεζική χρηματοδότηση, λόγω αυξημένου κινδύνου των δραστηριοτήτων τους. Ως εκ τούτου, οι παραγωγοί καλύπτονται χρηματοδοτικά κυρίως από τη λήψη δημόσιων επιχορηγήσεων (κυρίως άμεσων ενισχύσεων) οι οποίες δεν υπερβαίνουν τα 20.000 € και δανείων από οικογένεια και φίλους. Οι ανάγκες χρηματοδότησης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι είτε βραχυπρόθεσμες (κεφάλαιο κίνησης, κυρίως για την αγορά πρώτων υλών) είτε μεσο-μακροπρόθεσμες (χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων κυρίως για αγορές εξοπλισμού και άλλες επενδύσεις σε πάγια περιουσιακά στοιχεία).

Από τη μελέτη προκύπτει ότι οι μεταποιητές έχουν σχετικά ευκολότερη πρόσβαση στην τραπεζική χρηματοδότηση, σε σύγκριση με τους γεωργούς. Οι ανάγκες χρηματοδότησης των μεσαίων και μεγάλων μεταποιητών αφορούν την αγορά πρώτων υλών, τη χρηματοδότηση των επενδυτικών τους σχεδίων και τις δαπάνες προώθησης των προϊόντων τους στο εξωτερικό. Επισημαίνεται ότι περίπου το 40% των επιχειρήσεων μεταποίησης δήλωσε ότι θα μπορούσε να παράσχει μέρος της κυριότητας της επιχείρησής για να λάβει χρηματοδότηση.

Αναφορικά με την προσφορά για χρηματοδότηση, υπάρχουν ορισμένα χρηματοπιστωτικά προϊόντα που προσφέρονται από τις εμπορικές και συνεταιριστικές τράπεζες, στον

αγροδιατροφικό τομέα (πχ αγροκάρτα, συμβολαιακή γεωργία, χρηματοδότηση κεφαλαίου κίνησης). Σχετικά με τους όρους χρηματοδότησης, οι τράπεζες απαιτούν ένα ευρύ φάσμα εξασφαλίσεων και εγγυήσεων τόσο από τις μικρές και μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις όσο και από τις μικρές μεταποιητικές, ενώ οι όροι είναι καλύτεροι για τις μεγαλύτερες μεταποιητικές επιχειρήσεις.

Χρηματοδοτικό κενό

Από την ανάλυση της ζήτησης και της προσφοράς χρηματοδότησης, προέκυψε η ύπαρξη χρηματοδοτικού κενού, τόσο στον τομέα της πρωτογενούς παραγωγής (2,2 – 2,5 δισ. €), όσο και στον τομέα της μεταποίησης τροφίμων (1,6 – 2,5 δισ. €).

Επενδυτική στρατηγική

Βάσει των πορισμάτων της μελέτης, αναδείχθηκαν τρία χρηματοδοτικά εργαλεία. Συγκεκριμένα:

1. Ένα εργαλείο «εγγύησης πρώτης ζημίας χαρτοφυλακίου», το οποίο αφορά δάνεια μεγαλύτερα από 25.000 €.

Το συγκεκριμένο εργαλείο βασίζεται στο γεγονός ότι σε ένα οποιοδήποτε χαρτοφυλάκιο δανείων, που αναπτύσσεται από ένα χρηματοπιστωτικό οργανισμό, ένα ποσοστό αυτών των δανείων κινδυνεύουν να μην εξυπηρετηθούν. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με συνθήκες περιορισμού της ρευστότητας, μπορεί να οδηγήσει σε αδυναμίες της αγοράς να παρέχουν στις επιχειρήσεις τους απαραίτητους πόρους για την ανάπτυξή τους. Για να καλυφθεί αυτή η αδυναμία, το ΠΑΑ μπορεί να καλύψει ένα σημαντικό μέρος του κινδύνου χαρτοφυλακίου, ώστε οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί να έχουν κίνητρο να παρέχουν χρηματοδότηση και μάλιστα με πολύ ευνοϊκούς όρους καθώς:

- μειώνονται σημαντικά οι απαιτήσεις για εξασφαλίσεις και
- περιορίζεται το ύψος των επιτοκίων.

Συγκεκριμένα, προβλέπεται η δημιουργία ενός ταμείου εγγυήσεων για κάλυψη νέων δανείων προς τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, τις μεταποιητικές επιχειρήσεις και τις λοιπές επιχειρήσεις της υπαίθρου. Κάθε συμμετέχων χρηματοπιστωτικός οργανισμός αναπτύσσει ένα χαρτοφυλάκιο δανείων, ένα ποσοστό του οποίου είναι εγγυημένο από το ΠΑΑ.

2. Ένα εργαλείο «συνεπενδυτικής διευκόλυνσης ιδίων κεφαλαίων», για γεωργικές εκμεταλλεύσεις και μεταποιητικές επιχειρήσεις με αυξημένες ανάγκες για άμεση χρηματοδότηση.

Το εργαλείο συνεπένδυσης ενδείκνυται για την κάλυψη αδυναμιών της αγοράς στη χρηματοδότηση επενδύσεων υψηλού ρίσκου. Συγκεκριμένα, καλύπτει είτε περιπτώσεις καινοτόμων επενδύσεων σε νεοφυείς επιχειρήσεις είτε περιπτώσεις υφιστάμε-

νων επιχειρήσεων που θέλουν να πραγματοποιήσουν μεγάλες επενδύσεις, σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, προκειμένου να εκμεταλλευθούν ευκαιρίες αύξησης των πωλήσεών τους. Οι επενδύσεις αυτές, λόγω του αυξημένου κινδύνου, δεν χρηματοδοτούνται συνήθως από τους παραδοσιακούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

Στο πλαίσιο αυτού του εργαλείου, οι πόροι του ΠΑΑ χρησιμοποιούνται για τη σύσταση ταμείων με τη συμμετοχή ιδιωτών επενδυτών (venture capitals). Οι πόροι των ταμείων αυτών χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση, κυρίως, μεταποιητικών επιχειρήσεων, αποκτώντας, στην ουσία, ένα μέρος της ιδιοκτησίας των επιχειρήσεων αυτών μέσω της αγοράς μεριδίων. Στη συνέχεια, με την υποστήριξη των ιδιωτών επενδυτών, επιδιώκεται η μεγέθυνση της ενισχυόμενης επιχείρησης, με τελικό σκοπό την έξοδο του ταμείου από την επιχείρηση με την πώληση των μεριδίων που είχαν αποκτηθεί.

3. Ένα «εργαλείο μικροδανείων με επιμερισμό του κινδύνου» για γεωργικές εκμεταλλεύσεις και πολύ μικρές μεταποιητικές επιχειρήσεις, το οποίο αφορά δάνεια έως 25.000 € .

Το συγκεκριμένο εργαλείο βασίζεται στο γεγονός ότι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί είναι απρόθυμοι να χρηματοδοτήσουν επιχειρήσεις που δεν διαθέτουν πιστωτικό ιστορικό και ρευστοποιήσιμες εξασφαλίσεις, ακόμη και αν η ζητούμενη χρηματοδότηση είναι χαμηλή.

Για να καλυφθεί αυτή η αδυναμία, το ΠΑΑ χρηματοδοτεί περίπου το ήμισυ κάθε δανείου ώστε να δώσει κίνητρο στους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς να παρέχουν δάνεια με επιτόκιο σχεδόν στο μισό του εμπορικού επιτοκίου και με ελάχιστες έως καθόλου εξασφαλίσεις.

Ο συνολικός προβλεπόμενος προϋπολογισμός για τα ΧΕ ανέρχεται σε 3% του συνολικού προϋπολογισμού του ΠΑΑ 2014–2020, δηλαδή σε περίπου 140 εκ. € και η ενδεικτική κατανομή του ανά ΧΕ περιγράφεται στο διάγραμμα που ακολουθεί:

Οι τέσσερις μεγάλες ελληνικές εμπορικές τράπεζες, στις οποίες πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις κατά τη διάρκεια του αρχικού δοκιμαστικού ελέγχου της αγοράς, επιβεβαίωσαν τη συνάφεια των προτεινόμενων χρηματοδοτικών μέσων για την αντιμετώπιση των εντοπισμένων αναγκών της αγοράς. Επιπλέον, εξέφρασαν το έντονο ενδιαφέρον

τους για την εφαρμογή τόσο του μέσου εγγύησης πρώτης ζημίας χαρτοφυλακίου όσο και του μοντέλου μικροδανείων με επιμερισμό του κινδύνου.

Τα προτεινόμενα ΧΕ θα πρέπει να σχεδιάζονται με τρόπο που να είναι εφικτός ο συνδυασμός τους με επιχορηγήσεις των Μέτρων Μ4.1 (Σχέδια Βελτίωσης), Μ4.2 (Μεταποίηση) και Μ19.2 (LEADER/CLLD). Αυτό μπορεί να επιτευχθεί αφενός μέσω της διεύρυνσης της επιλεξιμότητας δαπανών για ΧΕ σε σχέση με τις επιχορηγήσεις, αλλά και μέσω μείωσης της έντασης ενίσχυσης κάτω από το ανώτατο όριο που καθορίζεται στο ΠΑΑ, προκειμένου να βελτιωθεί η συμπληρωματικότητα των δύο μορφών στήριξης.

Προτεινόμενη δομή διακυβέρνησης των χρηματοδοτικών εργαλείων

Όσον αφορά τη δομή διακυβέρνησης των προτεινόμενων ΧΕ, μπορούν να επιλεχθούν δύο προσεγγίσεις. Σύμφωνα με την πρώτη, όλα τα ΧΕ υλοποιούνται από έναν διαχειριστή, με σύσταση ενός ή περισσότερων Ταμείων Χαρτοφυλακίου. Στη δεύτερη προσέγγιση, τα ΧΕ υπάγονται σε διαφορετικά Ταμεία Χαρτοφυλακίου με διαφορετικούς διαχειριστές κεφαλαίου.

Στο πλαίσιο της πρώτης προσέγγισης, τα τρία δυνητικά ΧΕ εμπíπτουν στη δομή ενός ή περισσότερων Ταμείων Χαρτοφυλακίου υπό την διοίκηση ενός διαχειριστή κεφαλαίου (πχ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων – ΕΤΕ). Εναλλακτικά, σύμφωνα με την δεύτερη προσέγγιση, το εργαλείο μικροδανείων με επιμερισμό του κινδύνου θα μπορούσε ενδεχομένως να συσταθεί από μια οντότητα εκτός του σχήματος του Ταμείου Χαρτοφυλακίου του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων σε ένα ξεχωριστό Ταμείο Χαρτοφυλακίου, υπό την προϋπόθεση ότι θα μπορεί να προσδιορισθεί ένας τέτοιος έμπειρος διαχειριστής κεφαλαίων στην ελληνική αγορά (πχ το Το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας & Ανάπτυξης – ΕΤΕΑΝ). Η επιλογή μιας από αυτές τις δύο προσεγγίσεις είναι απόφαση της Διαχειριστικής Αρχής.

Επόμενα βήματα

Σύμφωνα με τη μελέτη, τα ενδεικτικά βήματα που πρέπει να ακολουθήσει η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΠΑΑ, για την ταχεία, επιτυχή και αποτελεσματική εφαρμογή των προτεινόμενων ΧΕ, είναι:

1. Τροποποίηση του ΠΑΑ
2. Αποδοχή – οικειοποίηση – υιοθέτηση – και επικοινωνία των αποτελεσμάτων της εκ των προτέρων αξιολόγησης
3. Διαδικασίες σύστασης των Ταμείων
4. Επιλογή των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών
5. Παρακολούθηση και αξιολόγηση.